

levensstaat en van beroep, en het persoonlijk bezit. De politieke rechten werden niet gespecificeerd aangegeven; wel werd 'de aanwezigheid van een gezonde Volksinvloed' bepleit maar hoe die aanwezigheid zich positief manifesteren zou, werd in het midden gelaten; negatief werd slechts opgemerkt: 'In de fouten der vroegere parlementaire democratie mag tot geen prijs vervallen worden. Gezond is geen volksinvloed die de eendracht in de Volksgemeenschap zou ondermijnen.'¹

Op sociaal-economisch gebied werd opgemerkt dat men de arbeid zien moest als 'dienst aan de volksgemeenschap'; dan pas kreeg zij haar 'persoonlijkheidswaarde', dan pas kon ook 'een persoonlijke arbeidsplicht' ingesteld worden.

'In de internationale orde' lag, zo werd aan het slot gesteld,

'voor het Nederlandse volk een grootse taak. De bodem waarin dit volk (merendeels germaans van afstamming) wortelt, ligt geografisch tussen het germaanse, romaanse en angelsaksische cultuurgebied. Zijn kritische nuchterheid deed het vreemde waarden niet afstoten, maar het goede daaruit puren. De evangelische verankering onzer nationale waarden, de vrijheidsdrang van ons volk, zijn eerbied voor overtuigingen, in anderer levensbeschouwing gegrondvest, het kritische openstaan voor invloeden en waarden van elders, doen ons voorbestemd zijn . . . om een der dragers te worden van de personalistische idee der waarachtige gemeenschap en daardoor dan ook tot het vervullen van een bemiddelarsrol tussen de volken, tot een ordestichtende functie in het volkerengeheel.'

Het zou niet moeilijk zijn, uit deze en dergelijke beschouwingen elementen

¹ Medio november '41 ontvingen de gewestelijke en stedelijke commissarissen der Unie een rondschriften: 'De Nederlandse Unie tegenover de politieke partijen', waar als motto een woord van Thorbecke boven geplaatst was: 'Men stilt de honger niet met de maaltijd van gisteren'. 'De politieke partijen hebben historisch hun taak gehad', stond hierin te lezen. 'In elk geval is het duidelijk dat wij, als dragers van een nieuwe tijd, met haar niet meer in zee kunnen . . . Een volkse eenheid willen wij, die niet alleen maar berust op een incidenteel samengaan op opportunistische gronden, maar die wij zien als een positief goed . . . Zo zien wij onze taak voor de komende tijd . . . er zal gestreden moeten worden . . . En de uitslag staat ontwijfelbaar vast, want, wij weten het, de jeugd staat achter ons.' (collectie-H. Roelfsema).

Men mag uit deze passages wel concluderen dat de opmerkelijke groei van de Anti-Revolutionaire Partij de Unieleiding volledig ontgaan was. Dat deze leiding meende, na de bevrijding een belangrijke, wellicht een beslissende rol te zullen spelen, bleek ook uit het feit dat in de lente van '42 ten huize van Eindhoven 'een heel noodministerie' op papier gezet werd, dat overigens 'onder de pannen zo goed werd verborgen dat het naderhand niet meer teruggevonden kon worden'. (Bruna: 'De Nederlandse Unie', p. 267-68).